

Хемрась Ш.М.,
студент групи Юм-31
юридичного факультету Сумського державного університету

Резнік О.М.,
к.ю.н., старший викладач кафедри АППФЕБ Сумського державного
університету

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Контроль за використанням та охороною земель являє собою одну з важливих функцій державного управління у зазначеній сфері суспільних відносин.

Так, О.І. Сушинський зазначає, що державний контроль – це вид діяльності держави, що полягає у здійсненні нею відповідним засобами та способами специфічного контрольованого впливу держави на стан суспільних відносин [6, с.12].

У доктрині земельного права державний контроль за використанням і охороною земель визначається як врегульована нормами права владно організуюча діяльність спеціально уповноважених державних органів, спрямована на забезпечення додержання норм земельного законодавства всіма суб'єктами відповідних суспільних відносин, попередження та виявлення правопорушень, вжиття заходів впливу на порушників і поновлення порушених прав землевласників і землекористувачів [2]. Його завдання полягають у забезпеченні додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями і громадянами вимог земельного законодавства України.

Варто звернути увагу на те, що контроль здійснюється: а) за усіма без винятку суб'єктами земельних відносин, а не тільки за юридичними і фізичними особами; б) стосується всіх земель, незалежно від форм власності.

Конкретні завдання, функції контролю за використанням та охороною земель, а також форми і методи його здійснення визначені в Законі України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 р. [3].

Метою контролю за використанням та охороною земель, що збігається з метою усієї екологічної діяльності, є задоволення справедливих соціальних, економічних, екологічних потреб нинішнього і майбутнього поколінь у сфері розвитку й охорони навколишнього природного середовища.

Його конкретні цілі визначаються основними формами діяльності у сфері використання й охорони земель, якими є: організація раціонального землекористування; охорона земель; забезпечення екологічної безпеки людини.

Відповідно до ст. 188 ЗК України [1], ст. 5 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» [3], Указу Президента «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» [4] державний контроль за використанням та охороною земель здійснюється Центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів - Державне агентство земельних ресурсів України, а за додержанням вимог законодавства про охорону земель – спеціально уповноваженими органами з питань екології та природних ресурсів - Міністерством екології та природних ресурсів України.

Ці органи у межах своїх повноважень здійснюють державний контроль за додержанням земельного законодавства, у тому числі встановленого порядку вилучення і надання земельних ділянок, режиму використання земельних ділянок відповідно до їх цільового призначення та умов надання власниками земельних ділянок і землекористувачами; контролює додержання суб'єктами господарювання встановлених вимог щодо виконання земельно-кадастрових та землепорядних робіт, експертної грошової оцінки земельних ділянок.

Органи Державного комітету України з питань земельних ресурсів здійснюють державний контроль за: раціональною організацією території та використанням земельних ділянок власниками землі і землекористувачами відповідно до умов їх надання; поверненням самовільно зайнятих ділянок у стані, придатному для використання; виконанням комплексу заходів, передбачених умовами надання земельних ділянок нормативними документами та затвердженими проектами із захисту земель від водної та вітрової ерозії, заростання бур'янами, чагарниками та дрібноліссям, селів, підтоплення, заболочення, засолення, висушування, ущільнення та від інших процесів погіршення стану земель.

Важливого значення набуває контроль за рекультивацією порушених земель, зніманням, використанням і збереженням родючого шару ґрунту при проведенні робіт, пов'язаних із порушенням земель, а також своєчасним приведенням цих земель у стан, придатний для використання за призначенням; збереженням та експлуатацією протиерозійних гідротехнічних споруд і систем, захисних лісонасаджень, встановленням і збереженням межових знаків; наданням достовірних даних про наявність, стан

використання земельних угідь за Державним земельним кадастром, а також інформації про наявність земель запасу.

Крім того, органи Держкомзему здійснюють контроль за проектуванням, розміщенням, будівництвом, реконструкцією, введенням у дію, експлуатацією та ліквідацією об'єктів, що негативно впливають на стан земель; своєчасним і якісним виконанням комплексу необхідних заходів щодо запобігання і ліквідації псування земель, їх забруднення виробничими та іншими відходами і стічними водами, а також при добування корисних копалин, виконанні будівельних, геологорозвідувальних, пошукових та інших робіт.

Спеціально уповноваженими органами з питань екології та природних ресурсів є Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, державні управління екології та природних ресурсів в АРК, областях, містах Києві та Севастополі, інші територіальні органи та інспекції зазначеного міністерства.

Відповідно до Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України, затвердженого Указом Президента України від 13 квітня 2011 р., воно здійснює згідно з законодавством державний контроль за додержанням норм і правил у сфері використання та охорони природних ресурсів, у тому числі землі [5].

Мінекоресурсів України має право обстежувати підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, включаючи військові та оборонні об'єкти, об'єкти органів внутрішніх справ і Служби безпеки України з метою перевірки додержання вимог щодо охорони земель.

Важливою новелою Земельного кодексу України є запровадження такого різновиду контролю, як самоврядний контроль за використанням та охороною земель. Його здійснюють сільські, селищні, міські, районні та обласні ради відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Районні та обласні ради безпосередньо не здійснюють контроль за використанням та охороною земель. Разом з тим, вони мають інші повноваження, які дають змогу опосередковано контролювати додержання вимог земельного законодавства. Зокрема, виключно на пленарних засіданнях районної та обласної рад вирішуються питання земельних відносин, затверджуються правила забудови і благоустрою населених пунктів області.

Виходячи з вищевикладеного державним органам що здійснюють контроль за використанням та охороною земель, потрібно постійно проводити перевірочні заходи суб'єктів господарювання, які орендують земельні

ділянки, з метою недопущення незаконного та неправомірного використання земель державного фонду.

Література

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №3-4. – Ст.27.
2. Земельне право: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищій навчальних закладів / [За ред. В.І. Семчика і П.Ф. Кулиничка]. – К.: «Ін. Юре», 2001. – С.230.
3. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №39. – Ст.350.
4. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента від 09.12.2010 р. №1085/2010 / Президент України // Офіційний вісник України. – 2010. – №49. – Ст.3334.
5. Про Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України: Указ Президента України від 13.04.2011 № 452/2011 [Електронний ресурс] / Президент України. – Режим доступу:
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U452_11.html
6. Сушинський О.І. Контроль у сфері публічної влади: теоретико-методологічні та організаційно-правові аспекти: [монографія] / О.І.Сушинський. – Л.: ЛРІДУ УАДУ, 2002. – 468 с.

Хемраєв, Ш.М. Державний контроль за використанням та охороною земель в Україні [Текст] / Ш.М. Хемраєв, О.М. Резнік // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 94-97.